

ad Adelaidem matrem, opera Gerberti: « Aggravatus est dolor meus, o mi domina, o dulce matris nomen: dum conjugem perdidit, spes in filio fuit (is hostis factus est, instigante Carolo duce qui eam accusabat cum quibusdam aliis apud Ludovicum). A ne recesserunt dulcissimi quondam mei amici ad ignominiam meam, ac totius generis mei. Nefandissima in Laudunensem confixerunt episcopum. Persequuntur eum, proprioque spoliare contendunt honore, ut inurator mihi ignominia sempiterna, quæ sit quasi iustissima causa amittendi honoris mei, etc. (GERBERTI *epistola* 50) » Quod attinet ad tempus quo præcise Carmen *suum* composuerit Adalbero, sic juvat adnotare. Indubitatum quidem videtur scripsum fuisse post Hugonis mortem, cum hujus regis nullam mentionem faciat. Verosimile etiam est non fuisse exaratum durante ea tempestate quam a Roberto rege patiebatur, Sylvestro papa Ecclesiam gubernante. Porro sedit Sylvester ab anno 999 ad annum 1005. Hinc conjectare licet carmen Adalberonis revocandum esse ad annum circiter 1006, quo anno et Robertus *juvenis* et Adalbero *senex*, seu in *senio*, dici potuerunt. Adalbero enim tunc natus erat forte annos 60, utpote qui creatus fuerat episcopus anno 977. Cæterum adhuc vivebat isdem præsul anno 1027; tunc enim subscripsit in placito a Roberto rege pro Gemmeticensibus habito. Quod utcumque probat eum non potuisse dici in *senio* ante annum 1006. Sed hæc tanti non sunt ut iis diutius immemoremur. Ipsum Adalberonem cum rege loquentem audiamus. Littera *P*, versui præfixa, ut monet Valesius præsulem indicat; *R*, vero regem collocatorem. Profusas Valesii notas conservamus; et si quid addimus, id notamus asterisco.

# ADALBERONIS

## CARMEN

### AD ROTBERTUM REGEM FRANCORUM.

(Dom BOUQUET, *Recueil des historiens*, tom. X.)

- FR. SOL.** Regi Rotberto sic præsul Adalbero scribo (1),  
 Præsulis in senio. Fratrum Laudunicus ordo (2),  
 Flos juvenum fructusque senum, te mente salutat.  
 In tabulis describe tui per singula cordis
3. Quanta Deus tibi concessit, vel qualia misit.  
 Dispice si merito quid verum sit trutinando.  
 Patres namque tui longe, rex, induperator (3).  
 Lac tibi sugenti dat nutrix induperatrix (4)  
 Mundus adhuc puero dominum metatur et omnis (5)
10. Congaudet, plaudit manibus, lætatur et optat (6)  
 In regem sibi, mox concordî voce coronat.  
 Præstolatur in hoc veniant ut tempora pacis.  
 Lubrica tunc adolescentis transivit et ætas:  
 Flore juventutis tua jam resplendet imago (7)
15. Forma super cunctos nobis speciosa videtur (8)  
 Debilis in nulla membrorum parte videris;  
 Quamvis mole gravis, tamen es cum robore levis.  
 Lætatur vulgus, gaudent etiam sapientes.  
 Plurima sub pedibus tibi fortia regna jugavit (9).
20. Quid quereris? Quid fraudavit? Quid dicere mussas?  
 Quod genus attribuit dirimit non ulla voluntas,  
 Stemmata nobilium descendunt sanguine regum,  
**Rex.** Regibus et ducibus bona laus est, nobilis ortus.

- Corporis hic vultus, vocis moderatio nulla.  
Versibus exiguis tantum tentabo dolorem.  
Scripta patent celebres quæ mittunt Crotoniatæ (10).  
Desuper est titulus, lex antiquissima, scriptus ;
35. Præcipiunt vi cogatur quod sponte negatur :  
Ut placet imperio, sic se transformet et ordo.  
Rusticus ille piger, deformis et undique turpis (11)  
Pulchra cum gemmis ditetur mille corona.  
Juris custodes cogunt portare cucullas (12).
40. Orent, inclinent, taceant, vultusque reponant.  
Nudi pontifices aratrum sine fine sequantur (13)  
Carmina cum stimulo primi cantando parentis.  
Præsulis et si forte vacet locus intronizentur (14)  
Pastores ovium, nautæ, quicumque sit ille.
45. Sit tamen hoc præsubtili ratione canendum.  
Nullas episcopium divina lege peritus  
Tentet, sed sacris Scripturis evacuatus,  
Et studiis quem nec constrinxerit una dierum (15);  
Alphabetum sapiat, digito tantum numerare (16).
50. Ili proceres; præceptores hos mundus adoret (17).  
Et juvet ut celebres nec reges excipiantur.  
Præcipiunt coram, sed clam cum fraude susurrant.  
Regula si stabilis divum permanserit ista (18),  
Disciplina, vigor, virtus, mox et decor omnis
55. Ecclesiæ fulgor pauco sub tempore verget.  
Publica res quæ sic, plane sic, ducitur, æque  
Legibus extinctis in pace sepulta quiescet (19).  
Luxus et incestus, furtum tunc crimina stabunt.  
Libertas delinquendi, tunc crimina stabunt
60. Excluduntur et hi quos sola scientia comit (20),  
Christi conservos, et quos sapientia nutrit,  
Et quibus apparent introductoria sanæ  
Doctrinæ, quæ depromit post terga cicatrix :  
Sacræ si magnus fidei surrexerit error,
65. Omni censura conventus sint alieni,  
Consultu regis hi præcidantur ab omni (sic),  
Omnibus egressis thalamum post ostia servant (21)  
Hoc solum rutilo præceptum scribitur auro,  
Ut procurator regis, mundana ministrans (22),
70. Sit piger, ignavus, modica virtute repletus.  
Hic aliena petat, repetat sua nil tribuendo,  
Et jugiter maneat divisus sorte jugali (23) :  
Ni regis hæredipetæ non spes sibi constet (24).  
Est antiqua patrum, tradunt cum sueta, voluntas,
75. Ut casti, sobrii sint custodes thalamorum.  
Qui nescit molere, regi sit charior ille :  
Cæsaris his majora jubet descriptio Magni (25),  
Deviet ille sacer de sede monasticus ordo :  
Uxores ducant pulchras, et prælia tentent.
80. Territus edictis, meditans quo tendere possem  
( Rectores rerum placet accersire mearum (26). )  
Omnia, singultu guttur quatiente, revolvi,  
Legibus e patriis credens omnino remota,

- Ad monachos monachus transmittatur.....  
 Illic sapiens, hic est solers, verhoque fidelis;
90. Qui solitus semper leges servare paternas  
 Flectere scit prudens animosos ad pietatem.  
 Consilium cautum sequitur (non est mora) factum.  
 Vespere progreditur, tum mane revertitur ad nos,  
 Et festinus equi spumantia colla reliquit.
95. Quo, quo, quo, presul, bona nutrix, heus! puer, uxor?  
 Est incompositus, posita jam veste priore.  
 Pileus excelsus de pelle L. bystidis ursæ (27);  
 Et vestis crurum tenuis est curtata talaris (28),  
 Finditur antierius, nec parit posteriori.
100. Ilia baldringo cingit strictissima picto (29).  
 Multiplices et res multæ per cingula pendent :  
 Arcus cum pharetra, forceps, et malleus, ensis  
 Ignitusque silex, ferrum quatiens, simul illex.  
 Ossa superficiem stringit diffusa deorsum (30).
105. Saltibus incedens (terram calcaria pungunt (31) :  
 Cœpit summa pelum cum tortis tendere rostris (32) .)  
 Ingreditur, noti fratres quem nosse laborant (33).  
 Concurrunt cives, et larga palatia complent.  
 Pontificem sic deformis tunc sistitur ante.
110. Esne meus monachus, tu, quem misi?...  
 Pugnos declinat, cubitos extendit in altum :  
 Erexit cilium, torquens cum lumine collum.  
 Miles nunc, monachus diverso more manebo (34).  
 Non ego sum monachus, jussu sed milito regis.
115. Nam dominus meus est rex Oydelo Cluniacensis.  
 R. Tunc *cata to siopomenon* causam meditaris (35) ?  
 In studiis memini formarum nosse figuras.  
 P. Non tua præpediat nos indignatio fervens (36).  
 Præceptum Domini liceat cum pace referre,
120. Sarra nimis gens, cenorum de more, petulca (37),  
 Regnum Francorum manibus ferroque subactum  
 Occupat et rodit quidquid sibi Gallia nutrit.  
 Undique terra rubet, roseo madefacta liquore.  
 Sanguine torrentes nimia de cæde redundant,
125. Ecclesiæ labor, interius decus omne dicitur,  
 Corpora sanctorum volitant conspersa per auras.  
 Sunt avium, sunt jam consortia facta luporum (38).  
 Vastat episcopium cum strage Turoniacense (39).  
 Martinus plorat, tutorem clamitat idem (40).
130. Oydelo compatitur, simili qui jure tenetur.  
 Illic Romam petiit monachis orare salutem (41),  
 Conscendunt voces, fremitum dant Cluniacenses (42) :  
 Clamant atque monent : Subito dispone, magister,  
 Arma subire tuis, et quæ præponere debent :
135. Quæ sint exterius, et quæ sint interiora,  
 Lunaris pendere prius debet tua pelta (43);  
 Insuper apponas tibi loricamque trlicem.  
 Lubrica sustineant galeam cinctoria lumbi (44) :

145. Milla mille viri procedunt ante quirites (47).  
 Res agitur ferro ternis prolata diebus (48).  
 Signifer in medio properus non stertere cœpi (49) :  
 Dissutis malis, flatum pugnando rejeci.  
 Nescio, per superos, manibus quot millia stravi,
150. Jupiter ille duos numerat meliore lapillo.  
 Tertius ille deo Marti non rite dicatur.  
 Cuspide trusus equo, vexillum turpe reliqui.  
 Cum reliquis fugiens, genitalia regna petivi.  
 Hæc patrata scias in prima luce Decembris (50).
155. Hoc itidem Martis tentabitur ante Kalendas.  
 Militiæ princeps ad te nos Oydele mittit (51).  
 Te dominum monachorum bellicus ordo salutat ;  
 Admonet invitans acies ut bella perornes  
 Agmine conceptus ; mandatum concitus imple (52).
160. Armis te decet ante mori quam rura colendo.  
 Mittere perplures, quam frondes Asia spondet (53),  
 Africa nigra, maris bibulas quam littus arenas,  
 Pars Europa minus non jactat tertia mundi.  
 Quid tibi vis, rabies, tetrus dignissima claustris (54) ?
165. Figite per corpus, fugiat ne lividus, unguis.  
 R. Crede mihi, non me tua verba minantia terrent (55).  
 Plurima me docuit Neptanabus ille magister (56)  
 (Labitur aula tholis rutilat quæ splendida fulvis).  
 P. Per partes scindunt vestem quam quisque tenebat (57).
170. Credere vera dehinc super his nec falsa notavi.  
 Ordinis est igitur hæc transformatio regni (58).  
 Unusquisque potest aliis conjungere rebus ;  
 Sese quod natura negat sapientia monstrat.  
 Spes juvenum, ventura dies, qui discere nolunt (59).
175. Causa senum, sine spe pueriles plangere cursus.  
 Omnibus in rebus, si solers omnia scirem,  
 Heu ! miser insipiens quod me nunc pœnitet urget.  
 Non rastros novi, nec tristia prælia vidi,  
 Res mala : quod scio defendunt ; quod nescio cedunt (60).
180. Si sic contigerit, vacuus sufflabo favillas :  
 Aut regis cineres, aut nostras flaho Camœnas (61).  
 R. Si Musas celebres, clament *musarde sacerdos* (62).  
 P. Persius indignans promet tum *lusca sacerdos* (63),  
 Qui legit, sapit officium musæ sine Musis.
185. Velle bonum, sacris sed delectare loquelis  
 Instanter cupiens, horum non immemor unquam  
 Justis inveniar similis, hoc judico semper,  
 Ehgo nosse Deum ; cunctis præferre quod opto.  
 Prospera si tibi sunt, non tædeat hoc reminisci (64).
190. Rex regum temet quanto ditavit honore.  
 Munera concessit prius omnibus his meliora,  
 Partem namque sui, quæ pars sapientia vera (65) :  
 Per quam scire potes quæ sunt cœlestia semper.  
 Quid sit, Hierusalem, debes tu scire, superna,
195. Quid lapides, muri, portæ, structura quid illa,  
 Et quibus illa manens sit civibus ædificata,  
 Ordine distincto rezitr. non milite pauco.

- Mens humana Deo semper vicina videtur.  
 Non se nosse valet, qui non vult scire supra se.  
 Illa potens est Hierusalem (puto) visio pacis,  
 Rex regum regit hanc, Dominus dominatur et illi.
205. Ejus cum partes sibi dividit, est in idipsum.  
 Porta nitens aliquo non clauditur ulla metallo.  
 Illic muri sunt absque petris, lapides sine mur  
 Vivi sunt lapides : aurum vivit platearum.  
 Splendidus rutilans obryso creditur auro ,
210. Civibus angelicis, hominum struitur quoque turmis (66).  
 Pars quædam regnat, quædam pars altera sperat,  
 Hoc tantum scio, sed super his majora requirø.  
 P. Assiduus lector sibi plurima nosse peroptat,  
 Torpens et tardus, solet immemor esse priorum.
215. Rex Augustini libros, dilecte, revolve (67) :  
 Urbs excelsa Dei quæ sit dixisse probatur.  
 R. Inco, precor, mihi dic, præsul, qui sint ibi latus (68) :  
 Princi pares, et si qui sunt et in ordine, patus.  
 P. Quære Dionysium, qui dicitur Areopagita (69) :
220. Ille duos super his desudat scribere libros  
 Præsul, et ille sacer loquitur Gregorius inde (70),  
 Job magnæ scrutans fidei Moralia regis.  
 Idem, sermonem complens, explanat aperte (71);  
 Hic et Ezechielis super his in fine patenter,
225. Hoc apices ipso quos Gallia dante recepit,  
 Visibus humanis non est prælatio talis.  
 Quæ sit dicemus, post hæc intentio nostra  
 Mystica; distinctus disponitur ordo supernus (72) :  
 Cujus ad exemplar terrenus fertur haberi.
250. Ecclesiæ veteris populi sub lege ministros (73)  
 (Nomine quæ perfunctorio Synagoga vocatur)  
 Per Moysen Deus instituit, quos ordine rexit  
 Historiæ narrant sacræ qui constituentur.  
 Ecclesiæ regnum cælorum dicitur ordo (74) :
235. In qua disposuit mundos Deus ipse ministros.  
 Et nova lex inibi colitur sub principe Christo 75  
 Hoc et pontificum fixit censura fidelis (76)  
 Qualiter, a queis, et quales ibi constituentur.  
 Ecclesiæ status hinc fruitur si pace quieta,
240. Ipsum legibus est aptare necesse duabus (77),  
 Divinæ, quas, humanæ, discretio format.  
 Lex divina suis partes non dividit ullas (78).  
 Format eos omnes æquali conditione,  
 Quamvis dissimiles pariat natura vel ordo.
245. Non minor artificis quam regis proles herilis.  
 Hos pia lex omni mundana sorde sequestrat (79),  
 Non scindunt terram, non stant post terga juvenum.  
 Vitibus, arboribus, vix hortis infamantur.  
 Non sunt carnifices, caupones, nec ne subulci (80),
250. Hircorum sectatores, non opiliones,  
 Nec cribrant Cererem; hos non coquit uncta lebeta.  
 Terga suum per dorsa boum non serpere cogunt (81).  
 Non sunt lautores, contemnunt fervere vestes (82).

- judicat expertes servilis conditionis.  
 Hos Deus adscivit servos sibi, judicat ipse :  
 Castos et sobrios de cœlis clamat esse.
260. Omne genus hominum præcepto subdidit illis (84)  
 Princeps excipitur nullus, cum dicitur *omne*.  
 Quos jubet ut doceant sectam servare fidelem  
 Et mergi doctos sacri sic fonte lavacri (85).  
 Constituit medicos, si vulnera computruerunt (86),
265. Per quos sermonum cauteria sunt adhibenda.  
 Corporis ille sui sacramentum sanguinis atque (87)  
 Jussit quo solus tractaret rite sacerdos.  
 Maxima commisit quos se tractare rogavit (88),  
 Voce Dei quod promissum non esse negatum (89)
270. Credimus et scimus, ni quos sua crimina pellunt;  
 In cœlis primas debent conscendere sedes (90),  
 Hos decet evigilare, cibus et parcere multis (91),  
 Pro populi semperque suis orare ruinis.  
 Pauca super clericis dixi, sed plura reliqui (92).
275. Æquales igitur sunt omnes conditione (93),  
 Una domus Domini lege si clauditur una.  
 Res fidei simplex, status est in ordine triplex.  
 Lex humana duas indicit conditiones (94) :  
 Nobilis et servus simili non lege tenentur.
280. Nam primi duo sunt, alter regit, imperat alter (95);  
 Quorum præcepto respublica firma videtur.  
 Sunt alii, quales constringit nulla potestas (96);  
 Crimina si fugiunt, quæ regum sceptrâ coercent.  
 Hi bellatores, tutores Ecclesiarum,
285. Defendunt vulgi majores atque minores,  
 Cunctos et sese pariti sic more tuentur.  
 Altera servorum divisio conditionum (97).
- R. Hoc genus afflictum, nil possidet absque labore.  
 Quis signis abaci numerando retexere possit
290. Servorum studium, cursus, tantosque labores?  
 P. Thesaurus, vestis, cunctis sunt pascua servi.  
 Nam valet ingenuus sine servis vivere nullus.  
 Cum labor occurrit, sumptus et habere peroptant,  
 Rex et pontifices servis servire videntur.
295. Pascitur a servo dominus, quem pascere sperat,  
 R. Servorum lacrymæ, gemitus non terminus ullus (98).  
 P. Triplex ergo Dei domus est, quæ creditur una (99).  
 Nunc orant alii, pugnant, aliique laborant :  
 Quæ tria sunt simul, et scissuram non patiuntur.
300. Unius officio sic stant; operata duorum  
 Alternis vicibus cunctis solamina præbent.  
 Est igitur simplex talis connexio triplex  
 Sic lex prævaluit, sic mundus pace quievit.  
 Tabescunt leges, et pax jam delluit omnis.
305. Mutantur mores hominum, mutatur et ordo,  
 Rex, tunc jure tenes lancem, tunc protegis orbem,  
 Proclivos noxis cum legum stringis habenis.  
 R. Jam caput ecce tuum candens imitatur olorem (100)  
 Hæc natura senectutis dixisse probatur.
310. Credere non sanum talis natura coepit (101).

- Mens humana Deo semper vicina videtur.  
 Non se nosse valet, qui non vult scire supra se.  
 Illa potens est Hierusalem (puto) visio pacis,  
 Rex regum regit hanc, Dominus dominatur et illi.
205. Ejus cum partes sibi dividit, est in idipsum.  
 Porta nitens aliquo non clauditur ulla metallo.  
 Hic muri sunt absque petris, lapides sine mur.  
 Vivi sunt lapides : aurum vivit platearum.  
 Splendidus rutilans obryso creditur auro ,
210. Civibus angelicis, hominum struitur quoque turmis (66).  
 Pars quædam regnat, quædam pars altera sperat,  
 Hoc tantum scio, sed super his majora requiro.
- P. Assiduus lector sibi plurima nosse peroptat,  
 Torpens et tardus, solet immemor esse priorum.
215. Rex Augustini libros, dilecte, revolve (67) :  
 Urbs excelsa Dei quæ sit dixisse probatur.
- R. Inco, precor, mihi dic, præsul, qui sint ibi latus (68) :  
 Princi pares, et si qui sunt et in ordine, patus.
- P. Quære Dionysium , qui dicitur Areopagita (69) :
220. Ille duos super his desudat scribere libros  
 Præsul, et ille sacer loquitur Gregorius inde (70),  
 Job magnæ scrutans fidei Moralia regis.  
 Idem, sermonem complens, explanat aperte (71);  
 Hic et Ezechielis super his in fine patenter,
225. Hoc apices ipso quos Gallia dante recepit,  
 Visibus humanis non est prælatio talis.  
 Quæ sit dicemus, post hæc intentio nostra  
 Mystica; distinctus disponitur ordo supernus (72) :  
 Cujus ad exemplar terrenus fertur haberi.
250. Ecclesiæ veteris populi sub lege ministros (73)  
 (Nomine quæ perfunctorio Synagoga vocatur)  
 Per Moysen Deus instituit, quos ordine rexit  
 Historiæ narrant sacræ qui constituantur.  
 Ecclesiæ regnum cœlorum dicitur ordo (74) :
235. In qua disposuit mundos Deus ipse ministros.  
 Et nova lex inibi colitur sub principe Christo 75  
 Hoc et pontificum fixit censura fidelis (76)  
 Qualiter, a queis, et quales ibi constituantur.  
 Ecclesiæ status hinc fruitur si pace quieta,
240. Ipsum legibus est aptare necesse duabus (77),  
 Divinæ, quas, humanæ, discretio format.  
 Lex divina suis partes non dividit ullas (78).  
 Format eos omnes æquali conditione,  
 Quamvis dissimiles pariat natura vel ordo.
245. Non minor artificis quam regis proles herilis.  
 Hos pia lex omni mundana sorde sequestrat (79),  
 Non scindunt terram, non stant post terga juvenum.  
 Vitibus, arboribus, vix hortis infamulantur.  
 Non sunt carnifices, caupones, nec ne subulci (80),
250. Hircorum sectatores, non opiliones,  
 Nec cribrant Cererem; hos non coquit uncta lebeta.  
 Terga suum per dorsa hominum nos carnifices coquant (81)

- judicat expertes servills conditionis.  
 Hos Deus adscivit servos sibi, judicat ipse :  
 Castos et sobrios de cœlis clamitat essa.
260. Omne genus hominum præcepto subdidit illis (84)  
 Princeps excipitur nullus, cum dicitur *omne*.  
 Quos jubet ut doceant sectam servare fidelem  
 Et mergi doctos sacri sic fonte lavacri (85).  
 Constituit medicos, si vulnera computruerunt (86).
265. Per quos sermonum cauteria sunt adhibenda.  
 Corporis ille sui sacramentum sanguinis atque (87)  
 Jussit quo solus tractaret rite sacerdos.  
 Maxima commisit quos se tractare rogavit (88),  
 Voce Dei quod promissum non esse negatum (89)
270. Credimus et scimus, ni quos sua crimina pellunt;  
 In cœlis primas debent conscendere sedes (90),  
 Hos decet evigilare, cibus et parcere multis (91),  
 Pro populi semperque suis orare ruinis.  
 Pauca super clericis dixi, sed plura reliqui (92).
275. Æquales igitur sunt omnes conditione (95),  
 Una domus Domini lege si clauditur una.  
 Res fidei simplex, status est in ordine triplex.  
 Lex humana duas indicit conditiones (94) :  
 Nobilis et servus simili non lege tenentur.
280. Nam primi duo sunt, alter regit, imperat alter (95);  
 Quorum præcepto respublica firma videtur.  
 Sunt alii, quales constringit nulla potestas (96);  
 Crimina si fugiunt, quæ regum sceptrâ coercent.  
 Hi bellatores, tutores Ecclesiarum,
285. Defendunt vulgi majores atque minores,  
 Cunctos et sese pariter sic more tumentur.  
 Altera servorum divisio conditionum (97).  
 R. Hoc genus afflictum, nil possidet absque labore.  
 Quis signis abaci numerando retexere possit
290. Servorum studium, cursus, tantosque labores?  
 P. Thesaurus, vestis, cunctis sunt pascua servi.  
 Nam valet ingenuus sine servis vivere nullus.  
 Cum labor occurrit, sumptus et habere peroptant,  
 Rex et pontifices servis servire videntur.
295. Pascitur a servo dominus, quem pascere sperat,  
 R. Servorum lacrymæ, gemitus non terminus ullus (98).  
 P. Triplex ergo Dei domus est, quæ creditur una (99).  
 Nunc orant alii, pugnant, aliique laborant :  
 Quæ tria sunt simul, et scissuram non patiuntur.
300. Unius officio sic stant; operata duorum  
 Alternis vicibus cunctis solamina præbent.  
 Est igitur simplex talis connexio triplex  
 Sic lex prævaluit, sic mundus pace quievit.  
 Tabescunt leges, et pax jam delluit omnis.
305. Mutantur mores hominum, mutatur et ordo,  
 Rex, tunc jure tenes lancem, tunc protegis orbem,  
 Proclivos noxis cum legum stringis habenis.  
 R. Jam caput ecce tuum candens imitatur olorem (100)  
 Hæc natura senectutis dixisse probatur.
310. Credere non sanum talis natura, coegit (101).  
 P. Altera me stimulat, senio non deficit illa (102)



- Valde recordaris studiorum pauca priorum  
 P. Qui parvum meminit, non obliviscitur omnis (106)  
 R. Ejus qui stimulat, senio nescis reminisci (107),  
 P. Dicere quæ nollem rex, infestando perurges.  
 320. Spiritus hic resonat; non me dementia torquet (108).  
 Si natura senum cogit, non culpor acute (109),  
 Naturæ finem non ponunt arte periti (110).  
 Artificem quidam dicunt ignem sapienter.  
 Est aliis natura, Dei præclara voluntas.  
 325. Nam natura Dei Deus est : hominum quoque non sic.  
 Si vere Deus est, est immutabilis idem.  
 Immutare suum quod et est, non desinit esse.  
 Natura summi Patris. Unum quodque creatum  
 Sumit naturam, cum primum suscipit ortum.  
 330. Corporibus quæ junguntur, sensum patiuntur  
 Quædam : sunt aliæ quædam, quæ non patiuntur.  
 Et si mutatur corpus, mutatur et illa :  
 Cum pereunte perit, quo permanet illa manente,  
 Junguntur hæc incorporeis, sed et altera rebus.  
 335. Non pereunt illæ quæ corpore non sociantur.  
 Res hominis natura duplex reddit duplicatas.  
 Corpore junguntur hominis, sed separe ductu  
 Altera jungitur hac, sed et altera jungitur illac.  
 Quidquid erit contra, non hæc, non illa probatur.  
 340. Territa, naturam vitans, effatur asella (111).  
 Passio nec, natura sapit nec corporis ulla.  
 Unam quæ circa versatur cognitionem  
 Corporis, a natura aliam non percipit unquam :  
 Sed quam non novit, cognosci fertur ab illa.  
 345. Intellectibili sensu sunt hæc capienda :  
 Sunt intellectus, per quem noscuntur utraque,  
 Dico necessarium, quod quælibet exigit harum,  
 Argumenta necessario dicuntur et ista.  
 R. Cuncta necessariis argumentantur ab istis?  
 350. P. Malleus alter adest, qui causa probabilis hic est.  
 Inveni quod disposui, non immemor horum.  
 Eloquor in præsens, et quod pronuntio, verum.  
 R. Quod non est verum, non est fas dicere verum,  
 Fabula non similat verum, nec dicitur esse (112).  
 355. P. En dixi verum. Scis non excedere verum.  
 Nænia nulla meum nec fabula mulcet amorem (113).  
 Non sic gesta scias, sed cuncta geri potuisse :  
 Sistere cuncta velim; quamvis sub themate vero,  
 Hic tamen est extra quædam digressio causam.  
 360. Respicit ad causam, causam sed dicitur extra,  
 A proprio sensu non hæc aliena videtur.  
 Finis et officium sapit : est non fabula, sed res.  
 . . . . . præcessit, veniat persuasio juncta.  
 Nunc pro lege Dei certando per omnia Patri  
 365. Jure salufero sapientes et moderati (114).  
 Præmia vel poenas quærant; ratione potente  
 Accipiant, æqui vel quid patiantur iniqui :  
 De dubiis certent, de certis non dubitantes :  
 Et mala defendant : veniunt extrinsecus illa (115)

- R. *Judicium duplex sequitur correptio triplex.*
375. *Antea res quales nobis, translatio, finis (117),  
Et conjecturæ quo discernantur oportet.*
- P. *Causa nec est individuis, tamen est specialis.  
Quatuor has non invenies, quas hicce requiris (118)  
Sed stratus est unus legum, contraria sumens.*
380. *Et causam partemque suam puto desuper esse,  
Rite pedes posui; surgit, dum figitur alter (119).  
Æstimo quod tetigi, non a ratione recessi.  
Pandere non moriens nos hæc natura coegit (120),  
Immerito culpor, hæc vi quia dicere cogor*
383. *Quid tibi peccavi? Naturæ jura replevi,  
Digne tristaris, qui rex servire juberis (121),  
Francorum primus, tu servus in ordine, regum.  
Hic male turbatur, qui non sua verba veretur.  
Regnum Francorum reges sub tempore patrum (122)*
390. *Subjugat, et semper sublimi pollet honore,  
Regum sceptrâ patrum nullius sceptrâ coercent (123)  
Quisque regit, gaudens virtutibus, imperat æque (124).  
Novimus imperium jam regibus esse fugatum (125)*
- R. *Gratia nunc Summo, per quem regnare peropto (126).*
395. *Non meritis concedo meis; sed laude perenni  
Gloria, laus, et honos, virtus sit cuncta regenti;  
Poplitibus flexis supplex quem semper adoro,  
Ut nobis liceat leges servare paternas (127).*
- P. *Lex divina vetat quæ corrigit inter utrasque (128),*
400. *Altera permittit, jubet altera : suntque minores.  
Judico majorem quam tradunt posteriorem :  
Utile quæque necessarium conferre videtur (129).  
Ad res pertineat plures quæ, semper honeste (130),  
Fortior et quæcunque gravissima sit, teneamus.*
405. R. *Judicet Omnipotens; mecum divina sit illa,*
- P. *Undique pax bona post certamina, postque labores (131) :  
Et status Ecclesiæ per se sua jura tenebit.  
Descriptas, et non alias respublica leges (132)  
Possideat : sua regna Basilius et Benedictus (133)*
410. *Observent : teneant, quidquid sua regna jubebunt.  
Pontifices unquam celebrent non rura deinceps (134).  
Sic sua jura tenent, si non ruralia curent.  
Justitiæ regimen noster non audeat ordo (135)  
Linquere, sed totis semper se nisibus aptet :*
415. *Constituat justos, et non pro lege capaces (136)  
Rectores inopum, miserum necnon viduarum,  
Nullus ad ecclesiam noctis nisi tempore pergat (137)  
Ire semel; liceat cunctis orare diebus (138).  
Judicet, et spectet præsentés atque futuros (139).*
420. *Pro meritis omnes assumant emolumentum (140)  
(Excipiar solus vestra cum pace), fideles.  
Septenas liceat laudes proferre per horas (141).  
Hostia cum votis (142). R. Hæc sit permissio Patris (143).  
Cum Ligeris Calabros tentabit lingere campos*
425. *Et torrens Tigris Hispanica ceperit arva.  
Ætna rosas cum producet vel lilia stagnum.  
Talia si veniunt : Tunc hæc ventura timeto  
Gratia confirmet te nomen Adalberti*